

=====
Seria: Profesorki Super-Babki
Nr odcinka: 192
Podseria: związane ze Śląskiem
Podseria: medycyna
Podseria: wyróżnione godnością akademicką „Doctor Honoris Causa”

BOŻENA HAGER-MAŁECKA

– „ikona śląskiej pediatrii”

Omawiana/Polecana książka:

<<Bożena Hager-Małecka: naukowiec, pediatra, społecznik>> opracował zespół pod redakcją: Krystyny Karczewskiej, Marii Łukasik i Elżbiety Kyas. ŚLAM - Biblioteka Główna, Prace CDDMiF nr 6, Katowice 2001.

Dedykacja: dla członków rodziny eseisty związanych ze ŚLAM¹

W naszej serii mamy już sylwetki Pań związanych z medycyną oraz **ze Śląskiem**². Tym razem naszą Bohaterką jest prof. Bożena Hager-Małecka³, która rodziła się 23 sierpnia **1921 roku w Zabrze (wtedy Niemcy)**, a zmarła 9 lutego 2015 roku. Zabrze znalazło się (pozostało) w granicach Niemiec, gdy po III Powstaniu Śląskim ostatecznie ukształtowały się granice nowopowstałej Rzeczypospolitej. Po II wojnie światowej Polska ma nowe granice, ustalone przez Zwycięskie Mocarstwa. Nasza Heroina ukończyła Uniwersytet Jagielloński w Krakowie,

¹ Ci krewni to: żona Barbara, brat Adam, kuzynka Elżbieta – absolwenci oraz pracownicy naukowci: doktorzy nauk medycznych – kuzynka mamy Czesław, kuzyn ojca Stanisław, potem dyrektor szpitala w Bielsku-Białej.

² Numery odcinków: 57, 66, 71, 72, 78, 82, 102, 115, 116, 119, 143, 204 oraz 205. Co najmniej kilkanaście!!

³ https://izba-lekarska.home.pl/files/flipping_books/listopad2016/contents/assets/basic-html/page-31.html#;

wielki i szczegółowy życiorys Naszej Bohaterki.

=====

uzyskawszy dyplom z medycyny w 1949 roku⁴. Przez lata pracowała w Klinice Pediatrii ŚLAM w Zabrze, gdzie zdobywała kolejne stopnie naukowe aż do tytułu **profesora zwyczajnego** w 1976r. W latach 60-tych zaczęła kierować w/w placówką. W 1994 roku otrzymała tytuł **Doktora Honoris Causa Śląskiej Akademii Medycznej**, jakby na zakończenie kariery akademickiej, w uczelni w której przeszła całą karierę zawodową. Jak widzimy zmarła w wieku 94 lat – przeżywszy wojnę, okres socjalizmu oraz okres przemian ustrojowych. Warto zapoznać się z Jej sylwetką.

Polecaną książkę napisały koleżanki po fachu z ŚLAM – bo obecnie Uczelnia nazywa się Śląski Uniwersytet Medyczny – mianowicie Panie: Krystyna Karczewska⁵, Maria Łukasik⁶ oraz Elżbieta Kyas⁷.

Nasza Heroina to wybitny profesor z dziedziny pediatrii. Jest współtwórczynią rozwoju tej gałęzi medycyny na Śląsku – dlatego Jej postać włączona została do **Panteonu Górnośląskiego**.

Pracowała również w innych ośrodkach pediatrycznych, była wojewódzkim konsultantem pediatrii, publikowała prace naukowe, aktywnie działała w stowarzyszeniach, nauczala. W 1974 roku wspólnie z lek. Jolantą Wadowską-Król wykryła masowe zachorowania na ołowicę spowodowane funkcjonowaniem huty w Szopienicach – odcinek poprzedni nr 191.

W latach 1975-1981 prof. Hager-Małecka pełniła funkcję **prodziekana ds. klinicznych** oraz **prodziekana ds. rozwoju** Wydziału Lekarskiego w Zabrze ŚLAM w Katowicach. Była członkiem Senatu ŚLAM, z kolei w latach 1976-1989 była posłanką na Sejm RP.

Omawiana książka ma 166 stron tekstu oraz wkładkę zdjęciową na papierze kredowym, fotografii kolorowych jest około 20: z dziadkami, z siostrą, w domu rodzinnym w Tarnowskich Górach, z uroczystości akademickich. Opracowanie ukazało się w serii „Prace Centrum Dokumentacji Dziejów Medycyny i Farmacji

⁴ Przez pewien czas istniała Akademia Medyczna w Krakowie jako oddzielna uczelnia, ale obecnie medycyna jest w strukturze UJ.

⁵ https://pl.wikipedia.org/wiki/Krystyna_Karczewska; o Pani Redaktor;

⁶ <https://www.znanylekarz.pl/maria-lukasik/neurolog/sosnowiec>; lekarz neurolog.

⁷ Nie można znaleźć strony Pani Redaktor.

=====

Górnego Śląska”. Dedykacja na specjalnej stronie jest następująca: „Profesor Bożenie Hager-Małeckiej w 80 rocznicę Urodzin”. Na początku mamy „Słowo wstępne” ujmujące ideę publikacji okolicznościowej, podpisani „Współpracownicy i uczniowie”. Dalej mamy tekst zatytułowany „Słowo JM Rektora Śląskiej Akademii Medycznej” podpisany przez Profesora Tadeusza Wilczoka⁸ – rektora w latach 1999-2005, więc przez dwie kadencje. Podkreśla on osiągnięcia Heroiny m.in. stworzenie modeli kompleksowej opieki zdrowotnej nad dzieckiem, a także zainicjowanie nowych specjalności pediatrycznych. Ponadto, wspomniana jest postawa i działalność **patriotyczna** i społeczna. Jakby była z innej bajki, w porównaniu do niektórych dzisiejszych postaci z polskich uczelni (niestety chyba niepatriotycznych, antypatriotycznych??). Między stronami 12 i 13, na papierze kredowym, prezentowane jest zdjęcie Pani Profesor z Jej autografem. Od strony 13 mamy „Kalendarium życia (...)”. Ojciec to lekarz i społecznik dr. Bronisław Hager, a mama to Stanisława Ludmiła z Rudzkich. W 1922 po trzecim Powstaniu Śląskim, które ostatecznie ukształtowało granice II Rzeczypospolitej – rodzina przeniosła się z Niemiec do Polski, do Tarnowskich Gór. Zatem tam nasza Heroina ukończyła gimnazjum. W 1937 roku rozpoczęła naukę w Żeńskim Katolickim Liceum Humanistycznym⁹ w Bydgoszczy (mieście dzieciństwa eseisty).

Zdjęcie liceum w Bydgoszczy do którego uczęszczała Bohaterka w latach 1937-1939, mieszkała u rodziny

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Tadeusz_Wilczok; informacje o profesorce.

⁹ <<Z historii Żeńskiego Katolickiego Gimnazjum Humanistycznego. 102 lata temu (dokładnie 2 marca 1920 r.), pomimo trudności piętrzonych przez niemieckich członków magistratu, swoją działalność rozpoczęło Liceum Polskie w Bydgoszczy w gmachu szkolnym przy ul. Konarskiego 7, zajmując lokum dawnej niemieckiej Szkoły Średniej>> Potem placówkę przeniesiono na ul. Staszica.

<https://tygodnikbydgoski.pl/historia/dziewczeta-od-rolbieskiej-z-historii-zenskiego-katolickiego-gimnazjum-humanistycznego>; informacje o szkole naszej HEROINY.

=====

Niestety z powodu choroby nie przystąpiła do matury, a potem rozpoczęła się II wojna światowa. Rodzina przeniosła się do Krakowa, może było trochę bezpieczniej? Ona podjęła pracę w sklepie i uczęszczała na tajne komplety – dla młodych czytelników: Hitlerowcy zamknęli dla Polaków wszystkie szkoły (prawie) oraz wszystkie uczelnie wyższe. Dnia 18 września 1942r. zdała ‘tajną’ maturę. Rozpoczęła tajne, zakazane studia na Wydziale Lekarskim ‘tajnego’ UJ. Już po wojnie, w 1948 roku uzyskała absolutorium, a dyplom otrzymała 10 marca **1949r.** Medycynę skończyła w Krakowie także mama eseisty. Dostała socjalistyczny przydział pracy do Bydgoszczy! W przypadku Pani Hager było podobnie – „nakaz opuszczenia miasta” (str. 14), choć już pracowała jako stażystka w Szpitalu Ubezpieczalni Społecznej. „W lipcu została bardzo życzliwie przyjęta przez prezydenta miasta Zabrze, Pawła Dubiela, działacza polskiego w Zabrzu z okresu powstań śląskich i plebiscytu, byłego współpracownika ojca”. Została zatrudniona w Miejskim Szpitalu dla Dzieci. W 1950r. wyszła za mąż za Stanisława F. Małeckiego – też lekarza, który ukończył UJ. Zaczęła pracę naukową, w 1950 była na kursie pediatrycznym w Klinice Pediatrii w Warszawie. Już w 1951r. uzyskała doktorat, przygotowany pod opieką naukową prof. Stefana Ślopka¹⁰. Później, w tym samym roku urodziła córeczkę Aleksandrę, a w 1953 drugą córeczkę Danutę. Nie jest łatwo połączyć macierzyństwo z pracą naukową – Jej się powiodło. W 1958 roku uzyskała specjalizację z ftyzjopediatrii. Jak sama nazwa wskazuje „Kalendarium” relacjonuje Jej karierę i osiągnięcia miesiąc po miesiącu, rok po roku.

Książek w serii się nie streszcza, warto sięgnąć po oryginał, warto poklikać na podane linki.

Warto znać języki obce, dla naukowca to mus. Znała na pewno angielski, niemiecki i zapewne francuski; np. w 1969 roku brała czynny udział w sympozjum polsko-francuskim w Montpellier, została członkiem Towarzystwa Nauczania Pediatrii w Europie z siedzibą w Paryżu.

Na początku eseju zestawiono kilka najważniejszych osiągnięć w karierze akademickiej, pracowała nawet na UŚ w filii w Cieszynie, gdzie prowadziła przedmiot „biomedyczne podstawy rozwoju dziecka”... Rok 1978 – została Przewodniczącą Komitetu Rozwoju Człowieka Polskiej Akademii Nauk (PAN)

¹⁰ https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_%C5%9Alopek; o profesorze; absolwencie medycyna na Uniwersytecie Jana Kazimierza we LWOWIE.

=====

(do 1984r.). To prestiżowe stanowisko, jest się wybieranym przez całe środowisko, na przewodniczącego jest się powoływanym przez władze Akademii.

Także w 1978 roku została Dyrektorem Instytutu Pediatrii ŚLAM¹¹ w Zabrze.

Uczestniczyła w wielu zagranicznych konferencjach, wizytach i spotkaniach, np. w Brukseli (1985), Budapeszcie (1989), Münster (1986) itd.

Str. 23: „1984 (...) Powołano do życia Akademię Medyczną w Bydgoszczy, do powstania której prof. Bożena Hager-Małecka wniosła duży wkład”. Obecnie uczelnia ta jest częścią UMK w Toruniu. Zatem przez dwa lata zamieszkiwania w ‘mieście_dzieciństwa_eseisty’ nabrała pewnej sympatii do tego miasta.

W pracy zestawiono kilkadziesiąt medali i wyróżnień Bohaterki, państwowych i lokalnych. W dniu 31 grudnia 1990r. przeszła na emeryturę, a w 1994r. na uroczystości w Teatrze Nowym w Zabrze odebrała dyplom Doktora Honoris Causa uczelni, gdzie przeszła całą drogę naukową do profesora zwyczajnego, dziekana, współpracownika Polskiej Akademii Nauk.

Dalej mamy Jej krótką AUTOBIOGRAFIĘ, Laudację wygłoszoną na wyżej wspomnianej uroczystości wygłoszoną przez prof. Michała Tendrę, Jej wykład jako Laureata tytułu DHC pt.: „Dziecko jako podmiot opieki lekarskiej”. Następnie zamieszczono wspomnienia wychowanków i współpracowników. Na stronie 71 zaczyna się opracowanie okolicznościowe: „Pediatria na Śląsku w pięćdziesięcioleciu 1950-2000” napisane przez samą Panią Profesor!!

Na stronach 102-105 zestawiono kolejne zarządy Oddziału Śląskiego Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego – opracowała prof. Anna Obuchowicz¹². --

Na stronach 106-110 zestawiono listę 41 doktorantów Pani Profesor oraz tytuły ich dysertacji. Co to oznacza? Rzadko który profesor promuje taką liczbę doktorantów, a oznacza to wielką pracę ukierunkowania, ‘nadzoru’, doradzania, czytania, sugerowania poprawek. Dalej zamieszczono bibliografię JEJ prac naukowych, w tym okresowo utajnione. Na końcu, przed zdjęciami, mamy streszczenia dzieła po niemiecku, angielsku i czesku. Jest jeszcze krótki wywiad na zakończenie; z Protagonistką rozmawia Dorota Tukaj¹³.

¹¹ Czasem używany jest też skrót ŚAM.

¹² <https://limes.pl/anna-obuchowicz/>; o działalności Pani Profesor.

¹³ <https://pl.linkedin.com/in/dorota-tukaj-3ba14083>; o dziennikarce i TŁUMACZCE!!!

=====

Podsumowując genialnie skomponowana i niezwykle rzetelnie wydana książka, papierowy pomnik nasze HEROINY.

Wróćmy jednak na krótko do JEJ autobiografii „Mój rodowód – rodzina Hagerów”. Dziadek dr Maksymilian Hager urodził się w 1856 roku w POZNANIU. Studiował w Dorpacie¹⁴(w Rosji Carskiej), we Wrocławiu (wtedy Breslau) oraz w Gryfii¹⁵, gdzie uzyskał dyplom lekarza medycyny. **Był synem Szwajcara** Ignacego Hagera i Polki Marii Kwiatkowskiej. Oprócz leczenia, był działaczem społecznym – był szefem sztabu wyborczego Wojciecha Korfantego. Czy można się dziwić iż wnuczka była patriotką i studiowała medycynę? „Dziadek był jedynym lekarzem Polakiem w ówczesnym Zabrze” (dopisek eseisty: Hindenburg, Niemcy).

Ojciec Pani Profesor Bronisław Hager – miał pięćoro rodzeństwa, studiował naprzód w Szwajcarii, a potem na UJ w Krakowie, gdzie uzyskał dyplom lekarza w 1914r., czyli roku wybuchu I wojny światowej. Wtedy było to Imperium Węgiersko-Austriackie, czy (Austro-Hungarian Empire). W czasie tamtej wojny był lekarzem wojskowym armii tegoż Cesarstwa. Brat ojca Janusz walczył przeciwko Bolszewikom w 1920r. i niestety zginął w okolicach Grodna.

Mama Pani Profesor – Stanisława z Rudzkich, była córką dyrektora cukrowni w Przeworsku. Niestety osierocona, mieszkała u krewnych w Zabrze. No cóż, po II wojnie światowej rodzinę mamy eseisty przeniesiono z za Buga do Zabrza właśnie – dziadkowie, siostry dziadka, sistra babci oraz mama (piszącego recenzję); dlatego Zabrze odwiedzał on wielokrotnie, a przodkowie i krewi spoczęli na zabrzańskich cmentarzach.

Tłumaczenia tekstów fachowych i popularnonaukowych z zakresu medycyny, stomatologii i organizacji ochrony zdrowia dla czasopism: "Lekarz", "Ogólnopolski Przegląd Medyczny", "Rehabilitacja w Praktyce", "Ortodoncja w Praktyce", "Endodoncja w Praktyce", incydentalnie "Promotor" i "Twój Przegląd Stomatologiczny"

¹⁴ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Tartu>; teraz to miasto nazywa się TARTU, leży w Estonii.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Uniwersytet_w_Tartu; o uniwersytecie.

<https://czasopisma.uni.lodz.pl/archaeo/article/view/16502/16168>; artykuł on-line.

Ówczesny Uniwersytet posiadał cztery wydziały: prawa, teologii, medycyny i filozofii. Ten ostatni miał cztery działy: fizyko-matematyczny, przyrodniczy, historyczno-filologiczny i technologiczno-ekonomiczny. Nowy Uniwersytet był z organizacji i charakteru niemiecki i zdołał zachować swą odrębność nawet w czasach wzmożonego ucisku. Język rosyjski jako wykładowy wprowadzono dopiero w 1889 r., a całkowitej rusyfikacji dokonano w 1893 r. W tym też czasie Dorpat przemianowano na Juriew.

Zatem mimo iż było to w Rosji, językiem wykładowym a czasach studiów dziadka HEROINY, był język niemiecki.

¹⁵ <https://encyklopedia.interia.pl/geografia-nauki-pokrewne/miejscowosci/news-greifswald,nld,1961753>;

O mieście Gryfii, a po niemiecku GREISWALD.

=====

Mama HEROINY brała udział w konspiracji, a jej brat Zbigniew zginął w hitlerowskim obozie Auschwitz.

Ojciec już w czasie powstań śląskich i plebiscytu był aktywnym pro-polskim działaczem, brał udział m.in. w odprawie komisarzy plebiscytowych 17 marca 1921 w Bytomiu – zatem musiał się kryć w czasie wojny bo groziła mu śmierć z rąk Niemców.

Pani Profesor kończy opowieść tym iż Jej ojca uhonorowano – nadano jego imię ulicy w Zabrze, Szpitalowi Miejskiemu nr 2 w Tarnowskich Górach oraz wydano drukiem monografię pt.: <<Dr Bronisław Hager (1890-1969), lekarz, działacz niepodległościowy i społeczny>> napisaną przez dr. Jerzego Fidyka¹⁶ z Wodzisławia, inne wyklikane (przez eseistę) publikacje podano poniżej.

Książka jest skarbem, napisano ją z wielką miłością i niezwykle rzeczowo. Można studiować godzinami – otwierając jak biblię – na dowolnej stronie. Jest wyjątkowo gorąco polecana.

Bohaterka warta jest poznania – dodatkowo w gwiazdkach, poniżej podano linki, na które klikał eseista, a tam do obejrzenia on-line film o Pani Profesor i JEJ rodzinie!

¹⁶ <https://www.cylex-polska.pl/firmy/fidyka-gerzy--lek--med--gabinet-lekarski-11291195.html>; o lekarzu. <https://www.znanylekarz.pl/gerzy-antoni-fidyka/internista/rydultowy; ??>

PUBLIKACJI ORAZ LINKI

- a) <https://katowice.wyborcza.pl/katowice/7,35063,19602192,prof-bozena-hager-malecka-nie-zyje.html>;
- b) <https://dziennikzachodni.pl/prof-bozena-hagermalecka-nie-zyje-wspoltworzyła-slaska-pediatric/ar/9381240>;
- c) <http://70lat.sum.edu.pl/index.php/lata-1973-1977/>;
- d) <https://izba-lekarska.org.pl/images/PM/listopad2016/contents/assets/basic-html/page-31.html#>; **krótka informacja!! Strona 31-32.**
- e) <https://info.wiara.pl/doc/2973798.Nie-zyje-ikona-slaskiej-pediatrici>;
- f) <https://dziennikzachodni.pl/prof-bozena-hagermalecka-nie-zyje-wspoltworzyła-slaska-pediatric/ar/9381240>; jest Jej zdjęcie z późnej starości.

- g) <https://www.youtube.com/watch?v=RcOgH4crY-0>; informacja na youtube; m.in. mówi córka oraz wnuk Bohaterki.
- h) <https://www.youtube.com/watch?v=iC2Q6f4gdaY>; **film o rodzinie HAGERÓW.**

1. KEMPA, Maria Elżbieta. Prof. dr hab. n. med. Bożena Hager-Malecka: nestorka polskiej pediatrii. *Pediatrica Polska*, 2013, 88.1: 127-130.
2. CHROBACZYŃSKA-PLUCIŃSKA, Edyta, et al. Profesorki w sejmach PRL... Przyczynek do badań subiektywnego poczucia sprawczości. *Studia Politologica*, 2020, 324.24: 108-121.

O OJCU BOHATERKI

3. Łukasz M. Drozd, Iwona J. Iwaniszyn-Popowicz: [Doktor Bronisław Hager \(1890–1969\) – lekarz i polityk](#). „Wiadomości Lekarskie”, 2008.
4. Marlena Karnówka Joanna Stomska: Bronisław Hager lekarz, społecznik, samorządowiec; Tarnowskie Góry, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Tarnogórskiej, 2004. 96 s.

=====

ZDJECIA PRZY OKAZJI

Zabrze – z archiwum NAC

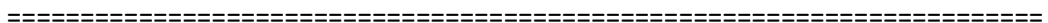

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Huta – zdjęcia sprzed II wojny światowej

Narodowe Archiwum Cyfrowe

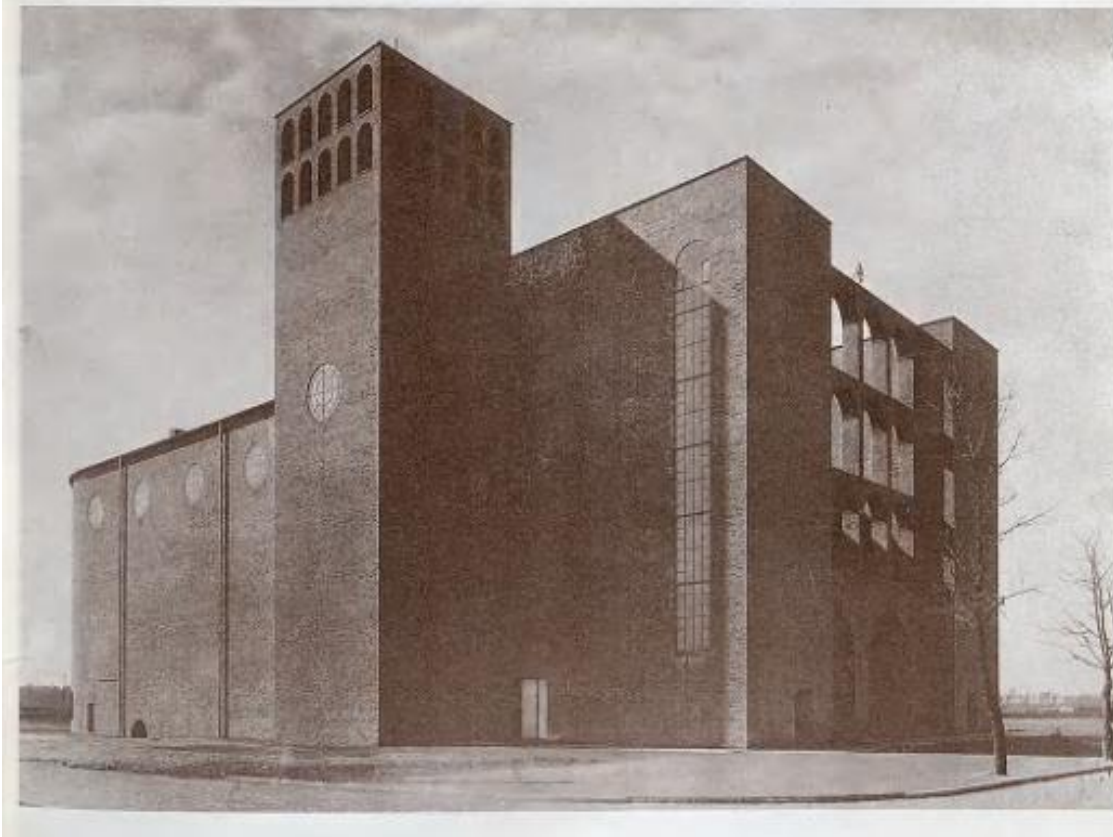

Narodowe Archiwum Cyfrowe

<http://www.zabrze-aplus.pl/zdj281cia-przedwojenne-zabrze.html>; zdjęcia z Zabrze do wyklikania!!

Narodowe Archiwum Cyfrowe

<https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/461702/edition/432984/content>; wielki zbiór zdjęć

z Zabrza; tutaj kościół Św. Józefa

WIERNOŚĆ RODZINNEJ TRADYCJI

Trybuna Robotnicza, 1971, nr 246

TARNOWSKIE GÓRY – miasto dzieciństwa Heroiny

INŻ. JOZEF
NOWKUNSKI
1868 - 1952

**BUDOWNICZY
MAGISTRALI WĘGLOWEJ
ŚLĄSK-PORTY 1933**

**Być może to tej szkoły uczęszczała nasza Heroina (dzisiejsze imię i stan budynku).
Drogi naszych Bohatek przeplatają się to uczyła prof. Elżbieta Zawacka (odc. nr 100)**

Śląskie Archiwum Cyfrowe – okładka omawianej książki.

Panteon Górnosławski
- miejsce elektronicznego upamiętnienia wybitnych Ślązaków,
w podziemiach KATEDRY w Katowicach

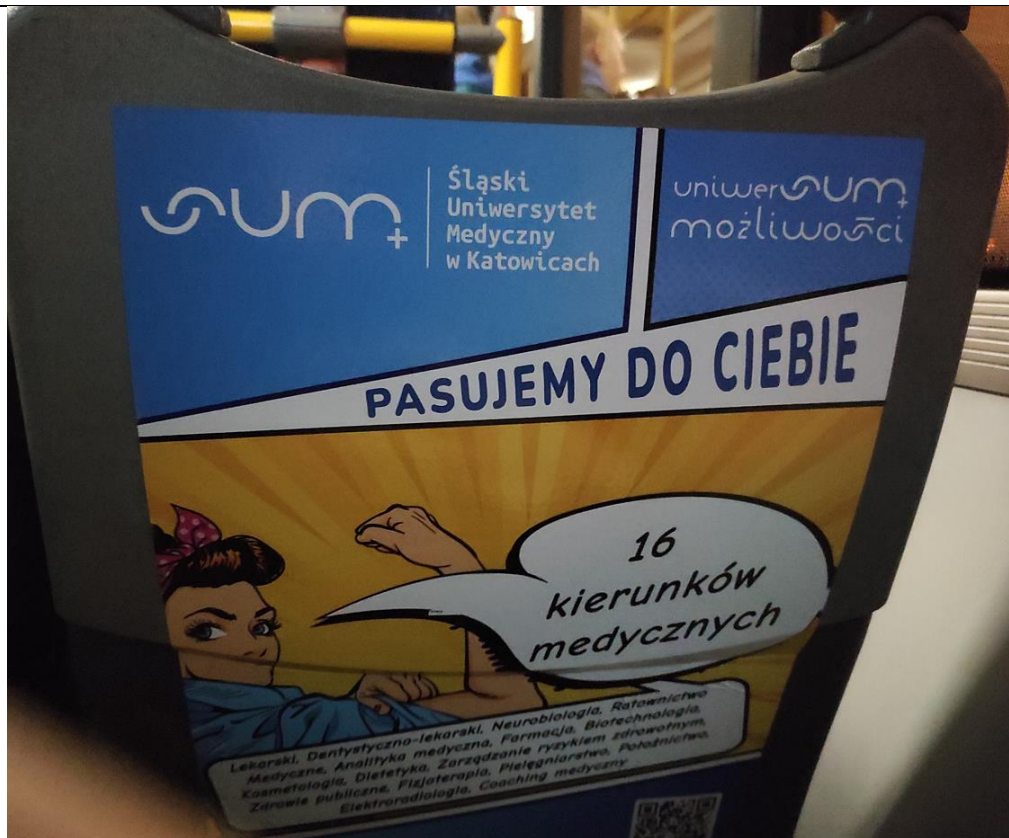

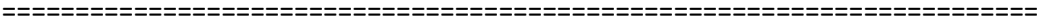

Na multimedialnych panelach zebrano encyklopedyczne informacje o bohaterach; czasami dostępne są krótkie filmy o tych wybitnych postaciach z historii Polski.

Śląski Uniwersytet Medyczny

Zabrze przed wojną nazywało się HINDENBURG.

Szpital w Katowicach

Modernistyczny budynek w Katowicach (inne zdjęcia w odcinkach o innych Ślązaczkach)

Zdjęcia: eseista Stan Zawiślak oraz NAC oraz zasoby Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

DODATEK SPECJALNY

HELENA SPARROW

<https://www.microbiology.pl/wp-content/uploads/2017/03/Sparrow-Germa-Helena-1891-1970.pdf>;

https://pl.wikipedia.org/wiki/Helena_Sparrow; cytat:

<<**Helena Sparrow** (ur. 5 czerwca 1891 w Bohusławiu, zm. 13 listopada 1970 na Korsyce) – polska bakteriolog i mikrobiolog, światowa pionierka w zakresie zdrowia publicznego.

Doceniona przede wszystkim za pracę nad kontrolą epidemii tyfusu podczas I wojny światowej, a także za zaangażowanie w krajowe programy szczepień w Polsce i Tunezji, przeciwko takim chorobom, jak: błonica, płonica, gorączka plamista i dur powrotny do lat 60. XX wieku. >>